

Trgovski Tovariš

Leto XXVII /// 1930 /// Številka 11

I. Kaiser

Naša lesna trgovina

Predno preidemo na podrobnejše obravnavanje današnje situacije v naši lesni trgovini, je potrebno, da s pomočjo statističnih podatkov pregledamo razvoj te važne gospodarske panoge v povojnih letih in si na podlagi tega pregleda v statistični primerjavi s sedanjim stanjem lesne trgovine načrtamo smernice za bodočo širokopotezno akcijo, ki naj ima namen pospeševati gospodarski podvig te stroke do one višine, ki ji z ozirom na dobro kvaliteto našega lesa in veliko gozdno bogastvo naše kraljevine na svetovnem lesnem tržišču po vsej pravici pripada.

A. Gozdna površina

Gozdne površine na vsem svetu se ceni na 1525 milijonov hektarjev in predstavlja 24% celotne zemeljske površine. Na Evropo odpade 300 milijonov ha, na Azijo 247 milijonov, na Severno Ameriko 612 milijonov, na Južno Ameriko 208 milijonov, na Afriko 104 milijone in na Avstralijo 54 milijonov ha.

Med vsemi svetovnimi deli stoji torej Severna Amerika s 612 milijoni ha na prvem mestu in Evropa z 300 milijoni ha na drugem mestu.

V Evropi zopet zavzema prvo mesto po gozdni površini Sovjetska Rusija s 164.378.000 ha, sledi ji Finska s 25.264.000, švedska 21.624.000, Nemčija 12.587.000, Francija 10.323.000, Poljska 8.709.000 in na sedmem mestu stoji naša država s 7.586.000 ha.

Z gozdom zaraščena površina naše države znaša 30,5% celotne njene površine.

Po bogatstvu na lesu zavzema prvo mesto v naši državi Bosna in Hercegovina z 2.698.557 ha. Sledijo ji Srbija z 1.763.654 ha, Hrvatska in Slavonija z 1.433.830 ha, Slovenija s 687.408 ha, Črna gora s 507.154 ha, Dalmacija s 393.952 ha in Vojvodina z 101.471 ha.

Na vsem Balkanu pa zavzema po gozdni površini prvo mesto naša država, ki ji sledi Romunija, Grčija in na četrtem mestu Bolgarija.

B. Pomen lesne trgovine v našem gospodarstvu

Les tvori v našem narodnem gospodarstvu zelo važno postojanko in je poleg agrarnih produktov oni faktor, ki je stalno najbolj pripomogel k aktivnosti oziroma vsaj k izboljšanju naše trgovinske bilance.

Les je tako po količini, kakor po vrednosti naš najboljši in najstabilnejši izvozni predmet.

Po vojni je postal izvoz lesa iz držav jugovzhodne Evrope pet do šestkrat večji, nego je bil pred vojno. Zlasti se je dvignil izvoz v Jugoslaviji in Rumuniji. Ti državi sta izvozili leta 1920 skupno okrog 900.000 ton raznovrstnega lesa, 1924., ko je obnova Evrope po svetovni vojni zahtevala velike množine lesa, pa skoraj 6 milijonov ton. Pa tudi po l. 1924 sta obdržali ti državi izvoz lesa na ugledni višini. V trgovini s trdim lesom je zavzemala Jugoslavija v vsej južnovzhodni Evropi vedno prvo mesto.

V našem celotnem izvozu je igral les zlasti v prvih povojnih letih izredno važno vlogo in je prihajal napram celotnemu našemu izvozu v sledeči meri v poštev:

1. Po vrednosti:

Leto	Celoten izvoz Din	Izvoz vseh vrst lesa Din
1920	1.320,606.055·—	391,074.198·—
1921	2.460,737.562·—	218,439.958·—
1922	3.691,166.163·—	660,710.896·—
1923	8.048,843.930·—	1.615,758.398·—
1924	9.538,774.432·—	2.291,809.006·—
1925	8.904,539.328·—	1.416,933.968·—
1926	7.818,180.094·—	1.089,583.997·—
1927	6.400,153.065·—	1.398,814.000·—
1928	6.444,699.695·—	1.618,056.000·—
1929	7.921,767.922·—	1.830,257.354·—

2. Po količini:

Leto	Celoten izvoz v tonah	Izvoz vseh vrst lesa v tonah
1920	915.186	224.341
1921	1,583.658	379.300
1922	2,213.881	779.900
1923	3,025.914	1,303.600
1924	3,915.700	1,618.500
1925	4,398.466	1,421.096
1926	4,884.718	1,559.252
1927	4,251.459	1,784.956
1928	4,526.762	2,159.817
1929	5,329.866	2,142.738

Iz tega pregleda sledi, da je postala naša lesna izvozna trgovina vedno važnejši faktor v izvozu.

Kaže nam pa tudi v primerjavi s tabelo o važnosti lesne trgovine po količini, da je bila ta stroka podvržena velikim spremembam v ceni.

Dokazuje pa nadalje tudi, da je lesna trgovina v našem izvozu tako važna stroka, da ji morajo vsi merodajni krogi nuditi vso svojo podporo in najširše ugodnosti. Po vrednosti je zavzemal izvoz lesa v naši trgovinski bilanci prvo mesto, odnosno pred in takoj za agrarnimi produkti; po količini pa zavzema drugo mesto.

C. Izvoz posameznih vrst lesa

Pri izvozu lesa prihaja vpoštev predvsem stavbni les, drva, lesno oglje in v zadnjih letih železniški pragovi.

Kako se je razvijal po količini in vrednosti izvoz posameznih vrst lesa nam kažejo sledeče tabele:

a) Izvoz stavbnega lesa:

Leto	Ton	Din
1921	326.642	170,921.000.—
1922	588.244	520,818.000.—
1923	844.597	1.286,236.000.—
1924	1.046.292	1.620,157.000.—
1925	1,051.225	1.118,720.734.—
1926	1,086.315	802,577.000.—
1927	1,150.071	885,404.069.—
1928	1,469.749	1.183,968.000.—
1929	1,399.164	1.398,030.778.—

Pregled o izvozu stavbnega lesa nam nudi naslednjo sliko:

Po količini je izvoz vsa povojna leta stalno napredoval in se tekom 10 let dvignil od 62.000 ton na 1,399.164 ton; po vrednosti pa je bil potrjen dokajšnjim spremembam. Tako vidimo, da je bila cena 1 toni stavbnega lesa leta 1921: 523.27 Din,

» 1923: 1522.88 »

» 1925: 1064.20 »

» 1927: 769.86 »

» 1929: 999.19 »

b) Izvoz drv:

Leto	Ton	Vrednost Din
1921	50.107	6,005.000.—
1922	112.750	35,893.000.—
1923	351.903	151,339.000.—
1924	508.797	166,656.532.—
1925	304.559	76,697.505.—
1926	407.458	83,332.653.—
1927	557.365	127,584.044.—
1928	605.180	130,504.000.—
1929	656.434	142,642.193.—

Pravtako kot za stavbni les se je vzpenjal letno tudi izvoz drv in sicer, kakor sledi iz zgorajšnje tabele, od 50.107 ton v letu 1921 na 656.434 ton v l. 1929, medtem ko je po vrednosti mnogo variiral. Cena 1 tone drv je znašala leta 1921: 119.84 Din,

» 1923: 430.05 »

» 1925: 251.78 »

» 1927: 228.91 »

» 1929: 217.28 »

c) Izvoz oglja:

Leto	Ton	Din
1923	34.87	52,498.000.—
1924	57.691	77,743.000.—
1925	52.906	54,658.000.—
1926	53.147	48,400.000.—
1927	61.142	54,100.000.—
1928	67.501	61,400.000.—

č) Izvoz železniških pragov:

Leto	komadov	Din
1923	60 519	55,59 0000 —
1924	1,025.199	54,357 0000 —
1925	1,380.230	72,800 0000 —
1926	2,195.699	92,600 0000 —
1927	3,374.906	135,000 0000 —
1928	2,791.679	136,600 0000 —
1929	3,250.577	150,187 0000 —

Večji izvoz železniških pragov je pričel šele leta 1922 in je bil, kakor je razvidno iz tabele, po količini še dokaj stabilen, medtem ko je po vrednosti od leta do leta padal.

Cena za 1 komad je bila leta 1924: 53.02 Din

» 1925: 52.74 »

» 1927: 40. — »

» 1929: —'— »

d) Izvoz lesnih izdelkov:

Leto	Ton	Din
1923	13.352	44,342.0000 —
1924	5.039	44,310 00 —
1925	17.136	79,813.457 —
1926	12.864	35 769.456 —
1927	34.507	62,340.930 —
1928	52.172	91,600 0000 —
1929	57.028	118,663.888 —

Tudi izvoz lesnih izdelkov zaznamuje dokajšnji napredek. Po količini se je dvignil od 13.352 ton v letu 1923 na 57.028 ton v letu 1929.

Po vrednosti pa opazimo velik padec po letu 1927. Cene za 1 tono so bile namreč sledeče:

1923: 1 tona = 3321.— Din

1925: 1 » = 4657.64 »

1927: 1 » = 1806.61 »

1929: 1 » = 2080.80 »

Oglejmo si nadalje še naša

zunanja tržišča

Večina našega celotnega izvoza je usmerjena v sosedne države in tako tudi večina izvoza našega lesa. Najboljši kupec, pa tudi posredovalec, za naš les je bila v vseh povojnih letih Italija, dobri kupci pa Ogrska, Grčija, Avstrija, Nemčija in v poslednjih letih tudi Anglija.

Sliko o izvozu našega lesa na glavna naša tržišča v Italijo, Ogrsko, Grčijo, Avstrijo, Nemčijo in Anglijo nam nudi sledeči pregled:

Država	Izvoz ton				
	1920	1921	1922	1923	1924
Italija . . .	158.700	283.666	337.462	806.900	827.035
Ogrska . . .	349	—	—	129.680	—
Grčija . . .	6.590	13.255	—	25.330	—
Avstrija . . .	34.900	35.111	—	34.500	—
Nemčija . . .	600	—	—	38.180	—
Anglija . . .	1.939	4.768	—	—	—
	1925	1926	1927	1928	1929
Italija . . .	1.307.167	1.108.269	1.120.900	1.199.400	1.191.993
Ogrska . . .	647.319	—	314.000	428.600	—
Grčija . . .	205.644	—	76.700	149.900	—
Avstrija . . .	—	—	34.200	52.900	—
Nemčija . . .	—	—	11.800	48.600	—
Anglija . . .	—	—	—	46.800	—

Iz zgorajšnjega pregleda o izvozu lesa na posamezna tržišča sledi, da se je izvoz po količini dvignil na zavidno višino. Zlasti smo napredovali v izvozu v Italijo, Ogrsko, Grčijo in Nemčijo.

Nad vse važen je tudi pregled cen našega lesa na zunanjih tržiščih.

Primerjajoč količino in vrednost izvoženega lesa v posamezne države vidimo, da so bile naše izvozne cene v posameznih letih povprečno sledeče:

Vrsta lesa .	Cena za tono									
	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Stavbni les .	—	523·27	—	1522·88	—	1064·20	—	769·86	—	999·19
Drva . . .	—	119·84	—	430·05	—	251·78	—	228·91	—	217·28
Žel. pragoi .	—	—	—	—	53·02	52·74	—	40·—	—	46·—
Lesni izdelki	—	—	—	3321·—	—	4657·64	—	1806·61	—	2080·80

Iz prednjih statističnih podatkov, iz katerih je razviden dosedanji položaj naše lesne trgovine, bi na prvi pregled obćudovali napredek te trgovinske stroke, ki je dejansko velik in v vseh povojnih letih konstanten.

Toda tudi lesna trgovina se bori z velikimi težkočami in najrazličnejšimi ovirami, katerih vzrok moramo iskati deloma doma, deloma pa segajo preko mej naše države.

Anketa, ki jo je sklicala Zveza trgovskih gremijev, ima predvsem nalogo, da ugotovi te težkoče in ovire, s katerimi se bori lesna trgovina, ter da začrta smernice za uspešno prebroditev nevšečne situacije, ki ogroža njen nadaljnji razvoj.

Sušmarstvo

Prvi povod za anketo je dalo v lesni trgovini zelo razpaslo sušmarstvo. Obrtni zakon uvršča trgovino z lesom med prosto trgovino, za katere nastop ni treba usposobljenostnih dokazov, kakor jih zahteva obrtni red za trgovino z mešanim, kolonijalnim, špecerijskim in materialnim blagom. Posledica tega je bil zlasti v prvih povojnih letih velik naval v lesno trgovino. Dokazujejo nam to izdani obrtni listi.

A ne bi bilo najhujše, če bi se dejansko pečali s trgovino le tisti, ki so si legalnim potom pridobili pravico. Z lesno trgovino so

se pečali in se pečajo še danes ljudje, ki z nereelnim prekupčevanjem in trgovanjem preko trgovcev mnogo škodujejo ugledu lesne trgovine. Vedno pogostejše so pritožbe, da se bavijo z lesno kupčijo kmetje, ki prodajajo svoj in sosedov in od drugih kupljeni les pod sramotno nizkimi cenami direktno prekupčevalcem, ki pogosto prihajajo iz inozemstva in obiskujejo kmete.

Mnogo preglavic in škode povzročajo lesnim trgovcem tudi razni nakupovalci lesa, ki se pojavljajo v času dobre konjunktore v večjem, v slabših časih pa v manjšem številu.

A vendar je, kakor smo dokazali, baš lesna trgovina oni naš faktor, po katerem se v marsikaterem primeru ocenjuje realnost in zmožnost slovenskega trgovca. Z lesno trgovino je, kakor smo tudi videli, mnogokrat tesno zvezan uspeh naše trgovinske bilance. Končno pa ne zadostuje, da ostanemo le pri sedanjem stanju lesne trgovine, marveč stremeti moramo za tem, da izvažamo ne le surov, temveč obdelan les. Za tak napredek pa je treba pravih, resnih trgovcev!

Lesna trgovina je torej v naši zunanji trgovini tako važna, da bi morala biti popolnoma v rokah strokovnjakov, ki so zmožni kvantitativno vzdrževati višino našega izvoza, jo še razpresti in tudi kvalitativno spopolniti.

Obrtna zakonodaja je z ozirom na važnost te stroke jako pomankljiva in je remedura v tem zmislu neobhodno potrebna.

Bodočnost naše lesne trgovine na leži v številčno močno zastopanjem trgovstvu z lesom, marveč v trgovstvu, ki je sposobno po svoji praksi in s svojo strokovno izobrazbo presojati vsakokratni položaj na lesnem trgu in se pravočasno obvarovati škodljivih pojavov in vplivov, ki jim je bolj, kakor katerakoli druga stroke, baš ta podvržena.

Strokovna usposobljenost je danes tesno povezana s principom sedanjosti: «Kolikor znaš, toliko veljaš». Znanje pa je temelj vsega gospodarskega razvoja.

Lesna trgovina se mora torej otresti vseh teh škodljivcev, ki ji več ali manj škodujejo na ugledu in ki povzročajo desorganizacijo trgovine s tem, da se z novim obrtnim zakonom, ki je v osnutku zgotovljen, uvrsti trgovina z lesom med trgovinske stroke, za katerih nastop je potreben dokaz usposobljenosti.

Lesna kot pretežna izvozna trgovina pa je podvržena tudi vplivom na zunanjem lesnem trgu in vsem pojavom v mednarodni trgovini.

Vsa Evropa preživlja danes težko gospodarsko krizo, ki je deloma posledica hiperprodukcije in velikega padca konzumne moči evropskega prebivalstva.

Medtem, ko je n. pr. trgovino s poljskimi pridelki popolnoma uničila ameriška in prekomorska konkurenca, ki je povzročila tak padec cen žitaric, da v mednarodni trgovini ne krijejo več niti proizvodnih stroškov, — in našo domačo industrijo poleg posledic splošne gospodarske depresije pritiska k tlom industrija industrijskih držav v svojo popolnejšo tehniko, — je lesno trgovino na najobčutnejši način prizadel izvoz ruskega lesa na vsa pomembnejša evropska lesna tržišča.

Ruska lesna konkurenca ni le prehodni politični akt sovjetske Rusije, da bi zanesla nemire v gospodarske kroge kapitalističnih držav, marveč je njena tendenca osvojiti evropski trg. Izvoz ruskega lesa rapidno narašča iz leta v leto. V gospodarskem letu 1926/27 je znašal 1,275.000 ton, — 1927/28 1,590.000 ton, — 1928/29 pa se je dvignil za preko 1 milijona ton in dosegel 2,670.000 ton. V letošnjem gospodarskem letu pa se bo gotovo še znatno povišal.

S tem ogromnim izvozom se je pojavil na svetovnem lesnem tržišču za vse ostale evropske države, izvoznice lesa, jako nevaren tekmeč.

Tudi v državah, v katere izvažamo mi pretežno večino našega lesa, je ruska konkurenca povsem desorganizirala trg.

Jako občutna je ruska konkurenca našemu lesu v Italiji, zlasti sedaj po sklenitvi italijansko-ruske trgovinske pogodbe, ki bazira na zamenjavi blaga. Rusija, ki stremi za osvojitvijo evropskega lesnega trga, je usmerila mnogo svojega izvoza v Italijo. V Genovi obstoja sovjetska trgovinska agentura, ki se neumorno trudi, da si prisvoji vsa lesna tržišča v Italiji. Po vsej državi ustanavlja lesna skladišča, tako v Neapolju, Palermu itd., ki ji služijo za prodajo na veliko in malo. Cene ruskega lesa so v zadnjem času na italijanskih lesnih trgih stalno 5—10 lir za kubik nižje od naših.

Tudi na ogerskem lesnem tržišču se pojavlja ruski les. Še pred nedavnim časom je prišlo iz Urala in iz Novorosijska velike množine (preko 30.000 m³) lesa preko Odese, Črnega morja in po Donavi na Ogrsko. Cene takemu lesu so tako nizke, da onemogočajo konkurenco Ogrski sosednih držav.

Nemčija, ki je bila v poslednjih letih dober kupec našega lesa, izginja kot važno tržišče za naš les. Tudi tam niso krive padcu izvoza našega lesa le težke gospodarske prilike, marveč ostra konkurenca ruske, pa tudi poljske hrastovine.

(Nadaljevanje in konec prihodnjič)

Ivan Mohorič

Stanje in potrebe poštnege, telegrafskega in telefonskega prometa

(Nadaljevanje)

Uprava pošt, telegrafa in telefona se je zelo trudila, da bi v okviru proračunskih sredstev v čim večji meri zadostila zahtevam gospodarstva. Po službeni statistiki od 1924. do 1927. leta, za katera imamo službene podatke, beležimo napredek za 278 telefonskih central, med temi so tudi štiri avtomatske centrale, dalje za 553 straniških central, 220 javnih govorilnic in 9227 postaj naročnikov. To pomeni letni prirastek poprečno 2300 abonentov. Dolžina mestnih mrež je bila povečana za 3000 km zračnih linij in za 121 km podzemskih vodov. Medmestna mreža je razširjena za 1641 km zračnih vodov, kar odgovarja letnemu prirastku 410 km zračnih in 8 km podzemnih kablov.

Izmed danes obstoječih medmestnih telefonskih linij je bilo nad eno četrtino izgrajenih po vojni, a izmed telefonskih mestnih mrež skoraj polovica odpada na nove v teku minulih let. Telefonski podzemni kabli so, izvzemši 1 km, vsi položeni po vojni, dočim obstoječi podmorski kabli datirajo še iz predvojne dobe.

Žal, da je delo za izgradnjo telefonskih ureditev po državi v teku prešlih štirih let zaradi zmanjšanja proračunskih kreditov padlo na minimum. Poštna uprava ve pozitivno, da je telefonski promet za državno blagajno vrlo donosen vir dohodkov, a da spričo današnjih kreditov ne more več zadovoljevati niti najbolj nujnim potrebam gospodarstva. Tako je n. pr. v Zagrebu prijavljenih okoli 1000 interesentov, da se jim odobri naročena telefonska zveza, a poštna uprava ne more ugoditi tem prošnjam, ker razpolaga za vse svoje področje le s 175.000 Din proračunskega kredita. Za izgradnjo telefonskih zvez naročnikov pa bi bil potreben kredit 2,700.000 Din.

A zdaj prihaja najzanimivejše. Ako bi poštna uprava priključila zainteresiranih 1000 novih naročnikov na centralo, bi plačala samo za instalacijske takse 1,400.000 Din, a za naročniške takse najmanj 1-3 milijona Din. Toda lahko se računa tudi na čisti dohodek od tuzemskih mednarodnih pogovorov za najmanj 400.000 Din, a od inozemskih pogovorov 100.000 Din, tako da bi že v prvem letu država brez vsake investicije imela od povečanja mreže in novih priključkov pol milijona čistih dohodkov.

Absurdno je, da more gol formalizem državnega računovodstva povzročati tako neverjetne nepravilike in onemogočati delo tudi tedaj, kadar ni za pošto nobenih žrtev niti rizikov, nego ima le očitne dobičke.

Avtomatska telefonska centrala v Mariboru je bila pred pol-drugim letom montirana, a je stala potem neizkoriščana ves čas, ker se je zavlekla nabava telefonskih aparatov prav do meseca julija t. l. tako, da se je šele sedaj izročila javnemu prometu.

Mariborska in ljubljanska centrala razpolagata z jako majhno rezervno aparatov, a s skoraj nikakimi proračunskimi krediti za nove priključke abonentov. Tako zopet formalizem direktno onemogoča povečanje državnih dohodkov in racionalno izkoriščanje obstoječih instalacij.

V mednarodnem prometu med Zagrebom in Mariborom se lahko reče, da se črta vsak dan povprečno 15 razgovorov, a gotovo isto število pogovorov se niti ne prijavlja, ker privatna stranka ve že vnaprej, da ne dobi pravočasno zveze. Ako kapitaliziramo to izgubo, vidimo, da bi enoletni dohodek od pogovorov, ki se danes ne vrše, lahko amortiziral investicijo, ki bi bila potrebna za izgradnjo še ene linije v tej smeri. Toda proračunska politika je vzela poštni upravi vsako možnost, da take nedostatke odpravi in s postopno izgradnjo zadovolji gospodarske zahteve.

Tako danes Vojvodina, Dalmacija, Bosna in Južna Srbija nimajo direktne zveze s Slovenijo, niti južna in srednja Dalmacija z Beogradom, niti Bosna z Južno Srbijo, niti Vojvodina z Bosno. Obstoječe linije med Beogradom in Ljubljano so preobremenjene. Ako se javi zasebna stranka za mednarodni govor, dobi navadno kratki

odgovor, da so linije zavzete po državnih govorih. Zdi se, da se je pojem državnih govorov začel zelo širokogrudno tolmačiti in izkoriščati od najnižjih uslužbencev in organov, tako da privatne stranke v uradnih urah prav težko ali vobče ne morejo dobiti zveze. To pomenja efektivno izgubo ne samo za državno blagajno, nego v mnogo večji meri nepopravljivo škodo za gospodarstvo.

Gospodarski krogi Južne Srbije imajo največ telefonskih pogovorov z Beogradom kot s prestolico in trgovskim središčem, kamor gravitira vsa pokrajina. Vsi ti pogovori se vrše iz ali preko Skoplja, ki je z Beogradom zvezano le z dvema telefonskima linijama. Ena izmed njih služi skoraj stalno v svrhe uradnih pogovorov, a iz istega razloga je večkrat sploh prekinjena, tako, da je ves gospodarski svet navezan na eno edino linijo, ki ne zadošča niti potrebam samega Skoplja. Vsi ostali centri v Južni Srbiji: Kumanovo, Bitolj, Veles, Vranje, Prilep, Prizren, Priština, Štip, Ohrid in Gjevgjelija so zato praktično takorekoč izključeni, da bi dobili zvezo z Bogradom. Zato je osnovana zahteva južnosrbskega gospodarskega sveta, da se med Beogradom in Skopljem izgradi vsaj dve telefonski progi.

Nič bolje ni v pogledu zveze med Beogradom in Ljubljano. Poleti, ko je na Bledu kraljevski dvor na letovišču, mora ta linija seveda služiti v prvi vrsti za državne razgovore; zato so trgovci in obrtniki navezani iskati zvezo preko Zagreba, ki zmaguje jedva svoj lastni promet. Tudi v tem pravcu je potrebna nujna izgradnja še ene telefonske direktne linije.

Dalmacija je v podobnem položaju ter je za telefonske zveze z notranjostjo navezana na posredovanje Sarajeva odnosno Zagreba. Dubrovnik, ki spada med naše glavne trgovske luke in ki je središče turizma z vseletno sezono, mora iskati zvez z začasnimi središči v državi, z Beogradom in Zagrebom, po ovinkih preko drugih postaj, kar pomenja v praksi, da se zveza ali sploh ne dobi ali pa sele po dolgotrajnem čakanju. Dubrovniški trgovci tožijo, da je treba celo na zvezo s Trebinjem često čakati skoraj ves dan, a kadar ga dobe, da se sliši zelo slabo. Vsa gornja in srednja Dalmacija ima s Splitom samo eno edino telefonsko zvezo, na kateri so prikopljene Split, Imotski, Metković, Mostar, Dubrovnik, Kotor in vse male medpostaje, tako da Split jako često po tri do štiri dni ne more govoriti s Kotorjem in obratno. Splitski gospodarski progi zahtevajo zato, da se zgrade direktne linije Split—Beograd, Split—Kotor in Split—Zagreb. Ljubljana še danes nima direktne telefonske zveze s Sušakom, a zveze s Splitom in ostalimi kraji v Primorju, ki so za našo trgovino velike važnosti, se dobivajo prav težko in z velikimi zakašnjenji.

V notranjosti Srbije je veliko število važnih trgovskih središč zvezano z Beogradom oziroma s Skopljem z omnibusnimi linijami, na katerih je promet jako težaven. Preko linije Valjevo—Beograd se opravlja telefonski promet z Beogradom iz Užic, Novega Pazarja, Čačka in Kraljeva ter je tudi ta proga preveč obremenjena. Od Valjeva preko Lajkovca bi bilo treba izvesti novo telefonsko linijo do Obrenovca za telefonski promet valjevske, beograjske in podrinske oblasti. Čuti se tudi vedno večja potreba, da dobi Valjevo z Novim

Sadom direktno zvezo, ki bi se mogla napraviti tako, da bi se od Obrenovca do Batajnice izvedla nova telefonska linija. Tudi v timoški dolini zahtevata Knjaževac in Negotin direktne telefonske zveze z Beogradom.

Za potrebe Vojvodine bi bilo nujno, da se zgradi še ena direktna linija Novi Sad—Zagreb, ker so sedanje zveze preobremenjene, ter se mora čakati 2—3 ure, a končno stranke še jedva slišijo govore. Vojvodinci zahtevajo direktne telefonske zveze za žitno trgovino z Bukarešto in Brajlo, Sušakom, Skopljem in Prahovim. Banatsko gospodarstvo zahteva zgradnjo nove direktne linije Beograd—Veliki Bečkerek, nadalje banatsko Arangjelovo—Velika Kikinda in Velika Kikinda—Nemačka Crnja.

Za lokalni telefonski promet po mestih je dalje potrebno avtomatiziranje telefonskih central v Sarajevu, Skoplju, Subotici in Osijeku, pa nato postopno tudi po ostalih mestih ter prometno važnih krajih. V prvi vrsti pa je potrebno, da se reši vprašanje avtomatske centrale v Beogradu. V Beogradu se danes nova abonentska telefonska postaja dobi jako težko, čeprav je potreba za dosti večjim številom telefonov neizogibna. Te neprilike bo mogoče odpraviti šele z instaliranjem avtomatske centrale.

Zato ponovno povdarjam, da je potrebno, da se poštni upravi da kreditna možnost, da zadovolji vsem potrebam za zgradbo novih abonentskih postaj, ki jih je danes na stotine ne samo po glavnih centrih, nego tudi po malih središčih v provinci, a ki sedaj ne morejo dovoljevati domačih telefonov drugače, nego da stranka razen dosti znatne takse za instalacijo nosi še vse ostale materialne troške za zvezo s centralo, za nabavo aparata in delavske sile, troške, ki znašajo v poedinih primerih 1000—3000 Din.

Ako se zadosti tem zahtevam, se bodo mogli dohodki telefonskega prometa, ki danes padajo, povečati za milijone. Potrebno je tudi povečanje števila javnih govorilnic po večjih mestih, na železniških in rečnih postajah, zlasti ondi, kjer so mesta oddaljena od pristanišč in železniških postaj.

V tem referatu smo prinesli nekoliko obširneje predloge glede razširjenja mednarodne telefonske mreže, ker smo konstatirali v statistiki, da odpada preko polovice vseh telefonskih dohodkov na mednarodni promet. V letih 1924. do 1927. je bila mednarodna mreža povečana za 410 km, a število pogovorov je vzrastle od 2.4 na 3.8 milijona; toda dohodki ne kažejo nobenega povečanja.

Za izvrševanje telefonskega prometa z inozemstvom, ki je za našo zunanjo trgovino izredne važnosti, obstojajo v naši državi za sedaj samo zračne linije. Nimamo niti podzemskih niti podmorskih kablov. Zračne linije so izpostavljene vsem vremenskim neugodnostim in drugim vplivom, niso dovoljno izolirane ter se mora promet na njih boriti z velikimi težkočami. Po vojni je imela naša država samo telefonsko zvezo z Dunajem, ki je še danes najmočnejše frekventirana. Polagoma se je od l. 1924. dalje začel telefonski promet razvijati z Italijo, kasneje tudi z Madjarsko, Češkoslovaško, Nemčijo, Danzingom, Rumunijo, Švico in Parizom. Tako stojimo danes v mednarodnem telefonskem prometu v zvezi s sedmerimi dr-

žavami, a imamo direktne zveze samo do Budimpešte, Dunaja in Trsta, katerih centrale potem s pomočjo kablov posredujejo nadaljnje zveze z inozemstvom.

Glede prometa z zapadnimi državami smo torej v stalni odvisnosti od tujega posredništva, kar razvoju našega prometa ne bo koristno. S tremi sosednimi državami, z Bolgarsko, Grčijo in Albanijo po sploh nimamo nikakih telefonskih zvez. To se posebno škodljivo občuti glede eksportnega prometa preko Soluna, iz katerega ni mogoče telefonski govoriti z interesi v Južni Srbiji in v Beogradu, da o zvezi z Vojvodino, Bosno in ostalimi zapadnimi kraji, ki so za to zvezo tudi zelo zainteresirani, niti ne govorim. Menimo, da je po uzakonjenju trgovinskih pogodb z Grčijo in Albanijo potrebno, da se napravijo tudi telefonske zveze z gospodarskimi središči omenjenih dveh držav. Vsa uprava solunske cone je danes brez zveze z domovino in je tako vse poslovanje jako otežkočeno. Pomanjkanje telefonskega prometa z Bolgarijo predstavlja takisto veliko oviro za razvoj mednarodnih trgovinskih razmer, a mislimo, da bi ga bilo treba čim preje uvesti.

Naš telefonski promet z inozemstvom je za sedaj reguliran po odrejenih relacijah med posameznimi telefonskimi centralami v naši državi in onih v tujini. Izvzeta je v tem pogledu samo Švicarska, ki nam omogoča telefonski promet z vsemi centralami v Švici. Število relacij za telefonski promet z inozemstvom je, začevši od l. 1927, zelo naraslo, zlasti so razširjene relacije glede prometa z Avstrijo, pa s Češkoslovaško in Madžarsko.

Telefonski promet z Italijo, ki se udeležuje z največjim odstotkom v naši izvozni trgovini (20%), je bil omejen od l. 1924 pa vse do letošnje (1929) pomladi na 5 central, Trst, Gorico, Videm, Benetke in Reko, dočim se je število jugoslovanskih central v prometu z Italijo stalno povečevalo. Naša izvozna trgovina torej ni imela direktne telefonske zveze z mesti predvojne Italije, s katerimi stojimo v živih gospodarskih zvezah, nego je bila zopet navezana na posredovanje Reke, Trsta in Benetk. Trajalo je polnih pet let, da se je končno odprl promet z Milanom in da se je zaključil novi sporazum, ki bo služil končno kot baza za razširjenje medsebojnega telefonskega prometa. Zato izražamo željo, da se čim preje lotimo izvajanja tega sporazuma, ki je bil sklenjen med Italijo in našo kraljevino dne 11. februarja oziroma 20. marca t. l. (1929.).

D. P.

Svetovna agrarna kriza in naše kmetijstvo

(Konec)

Konzum.

Temu velikemu povečanju nasproti je stalo delno zmanjšanje konzuma. Vedno bolj prevladuje mešana hrana in potrošnja kruha nazaduje, kar se je pokazalo v celi vrsti držav. Najvažnejši moment

je pa vsekakor zgoraj omenjeno počasneje naraščanje prebivalstva na svetu v primeri z naraščanjem produkcije.

Poleg teh vzrokov navaja berlinski Zavod za proučevanje konjunktura še tole: Potreba hranil in agrarnih proizvodov pada tudi radi vedno boljše racionalizacije kmetijskega oplemenjevalnega prometa.

Razumljivo je, da izkušajo agrarni politiki in kmetovalci sami najti izhod iz te krize. Posebno razumljivo pa je tudi, da se poizkušajo organizirati ne samo na domačih, notranjih trgih, ampak tudi mednarodno, saj je kmetijska kriza mednarodni pojav, ki ga more posamezna država rešiti le deloma, trajnega in končnega uspeha pa ni, če se ne uredi razmere tudi drugje.

S starimi sredstvi se ne da mnogo doseči, pač pa tudi kmetijstvo sedaj uvideva, da se mora posluževati istih ukrepov, kakor druge gospodarske panoge, predvsem trgovina in industrija.

V prvi vrsti bi naglasili, da je potrebno proučevanje trgov in konjunktura za kmetijstvo, kar je dalo trgovini in industriji že lepe uspehe, pa bo gotovo izredno koristno tudi za našega kmeta.

Ugotovljeno dejstvo je, da se gospodarstvo ne razvija v stalni liniji, pač pa se vrste slabi časi za dobrimi in tako dalje. Tako lahko govorimo o valovanju vsega gospodarskega življenja. To gibanje se ne vrši brez razlogov, nego obstojajo za to gibanje gotovi zakoni. Vse gospodarsko življenje v teku daljše dobe bi se dalo označiti v glavnih razvojnih dobah sledeče: Depresija je doba, ko je gospodarska kriza na vrhuncu. V tej dobi produkcija pada, nezaposlenost delavstva narašča, prav tako se množe konkurzi v trgovini. Depresiji pa sledi polagoma dvig: na borzah se dvigajo tečaji, cene začenejo naraščati, produkcija se veča in nezaposlenost pada. Vse to se vedno bolj stopnjuje in doseže polagoma višek. Nato začene vse gospodarsko življenje nazadovati; v prvi vrsti se pozna na denarnem trgu bližajoči se preokret, nato sledi borza, kasneje tudi cene in proizvodnja. To nazadovanje se polagoma vedno bolj poostčuje in prehaja v depresijo, katero pa smo že označili zgoraj. Dobrim časom slede slabi, tem zopet dobri, in tako gre ves gospodarski proces dalje.

To valovanje gospodarskega življenja je obseženo v besedi konjunktura. Konjunktorno gibanje se vrši tako enakomerno, da je mogoče skoraj natančno vedeti, kako se bo razvijala konjunktura, zlasti če so znani pojavi in vzroki, ki vplivajo na to valovanje. Pri tem je izločiti vse vplive izrednega značaja; to so predvsem seizijski vplivi, ko je n. pr. povpraševanje oziroma vse gospodarstvo pod vplivom kakšnega važnega momenta, ki nastopa vsako leto ob istem času. N. pr. vnovčenje letine, veliki prazniki itd. Nadalje je treba izločiti, da dobimo takozvano čisto črto gospodarskega razvoja ali konjunktura, tudi druge vplive, ki niso izrečno gospodarskega značaja: vojna, odstop ozemlja, novi tehnični izumi, politični vplivi itd.).

S pomočjo statistike, ki pazno registrira važne dogodke v gospodarskem življenju, je mogoče ugotoviti, v kateri dobi konjunktura smo, v krizi, depresiji, dvigu ali padanju. Če poznamo ves zgodovinski razvoj gospodarstva in vse razloge, ki vodijo do izprememb v konjunkturi, vse znake, ki naznanjajo preokrete, tedaj nam

je na podlagi trenutnega stanja gospodarstva mogoče ugotoviti, kakšen bo v glavnih obrisih bodoči razvoj.

To se nam je zdelo potrebno poudariti, predno bi razpravljali o sedanji svetovni agrarni krizi in o ukrepih, ki bi bili potrebni za njeno omiljenje in za zopetni dvig predvsem kmetijskega gospodarstva. Važno je, da začenja kmetijstvo uvidevati, da je tudi razvoj kmetijske produkcije podvržen splošnim narodnim gospodarskim zakonom in da so mogoči uspešni ukrepi le, če upošteva gospodarske razloge, ne pa, da zahteva take ukrepe, ki so mogoče opravičljivi s psihološkega stališča, nikakor pa ne z gospodarskega. Proučevanje trga in poznavanje razmer in vzrokov, ki so odločilni za njegov razvoj, je vedno bolj važno za kmetovalca.

Izsledki moderne narodnogospodarske znanosti postajajo neobhodno potrebni za posamezne panoge gospodarskega življenja. Naj navedemo samo en primer, ki bo gotovo zanimal naše ljudi in jim predočil pomen raziskovanja konjunktura in trga. To je napoved cen prašičev v razpravi nemškega znanstvenika dr. A. Hanaua «Die Prognose der Schweinepreise», ki jo je izdal nemški zavod za proučevanje konjunktura v Berlinu.

Napoved cen je bila zelo točna, kar se vidi iz poznejših 2 izdaj te razprave. Pisec najprej razčlenjuje razvoj cen pred vojno v Nemčiji od l. 1896 do 1913 in prihaja v svoji razpravi do zaključkov, da upliva na razvoj cen prašičev predvsem ponudba. Cene, ki se zde nepoznavalcu, da se razvijajo brez vsake notranje zveze, se razvijajo po uplivu sezije; nadalje se opaža periodično ponavljanje konjunkturnih izprememb v dobi vsakih treh do štirih let. Iz primerjave cen s stanjem živine, nadalje z dogonom na važnejša tržišča in s statistiko zaklane živine je razvidna vzročna zveza med cenami in ponudbo. Na drugi strani je povpraševanje skoraj stalno; zato povpraševanje ne more biti odločilnega upliva na razvoj cen. Iz ponudbe pa zopet sledi, da so pri njej odločilni rejci sami, ker odločujejo pri njej s svojo produkcijo, oz. z momenti, ki so jih vodili pri produkciji. Kmetovalci namreč urejajo svojo produkcijo predvsem po vidiku dobičkanosti, kajti po nizkih cenah krmil za prašiče slede gotovo po 18 mesecih visoke ponudbe, seveda morajo biti te po nizkih cenah, ker so velike; če pa so cene krmil visoke, pa sledi po 18 mesecih majhna, nizka ponudba in s tem tudi visoke cene. Zato je mogoče, če so znane cene krmil, napovedati razvoj cen za to dobo naprej. Ta doba je razumljiva zato, ker raste prašič do dobe, ko je dovolj nakrmljen za klanje, 14—15 mesecev. Par mesecev več je pa zato, ker kmetovalci ne morejo odrediti svojih vidikov in računov po dnevnih cenah, pač pa se morajo ozirati na daljšo dobo. V časih visokih cen je seveda produkcija dobičkanosna, ko pa pridejo nizke cene, se zopet produkcija ne izplača, in tako vidimo nazadovanje produkcije in s tem ponudbe in radi tega cene rastejo.

Iz tega jasno sledi, kakor pravi Aereboe, znani agrarni politik, da se mora kmetovalec ravnati po cenah kmetijskih proizvodov pri svoji proizvodnji šele, ko vidi, da bodo take, ugodne cene takrat, ko bo njegov proizvod prišel na trg. Ne smejo ga zapeljati trenutne visoke cene, ker se lahko zgodi, da bo v času, ko bo njegov

proizvod prišel na trg, cena padla, zlasti ker je pričakovati, da bodo tudi drugi kmetovalci radi trenutnih visokih cen zelo povečali svojo proizvodnjo in s tem v gotovi dobi povzročili padec cen.

Zaključno navaja razprava tele smernice:

1. Kmetovalec mora pri računu dobičkanosti svoje prašičje-reje za trg upoštevati cene, ki se bodo dale doseči po dovršenem pitanju pri prodaji, ne pa cen, ki so na trgu, ko se bo začelo krmljenje.

2. Pri presojanju bodočega položaja na trgu mora kmetovalec upoštevati izkustva predvojnih let glede časovne omejenosti trajanja dobrih in slabih cen prašičev.

3. Časi, ko so cene krmil ugodne, navadno pokažejo po 18 mesecih večjo ponudbo prašičev na trgih, s tem seveda tudi nizke cene. Ravnotako slede časom, ko so cene krmil neugodne, po 18 mesecih majhne ponudbe in visoke cene.

4. Razvojna tendenca števila svinj daje navodila in migljaje za presojanje bodočega tržnega položaja.

5. Med letom so meseci april, maj in junij za prodajo manj ugodni kakor meseci avgust, september in oktober. Bolje je prodajati v teh zadnjih mesecih. Poleg tega sezijskega gibanja je upoštevati še konjunktorno gibanje cen prašičev.

6. Znanstvena prognoza (napoved) cen prašičev mora služiti rejcem pri kalkulaciji za krmljenje prašičev.

Racionalizacija in standardizacija

Kakor v industriji, je potrebna tudi v poljedelstvu racionalizacija ali smotrena preureditev gospodarstva, kar ravno pomeni ta tujka. Racionalizacija pomeni zmanjšanje produkcijskih stroškov s tem, da se izločijo iz vsega produkcijskega poteka nepotrebna dela, da se uvedejo stroji, ki prihranijo delavske moči in so cenejši kakor ročno delo. Upoštevanje načel racionalizacije mora prodreti tudi v kmetijstvo.

Seveda zadeva racionalizacija pri kmetijstvu na težka vprašanja, saj podezelsko prebivalstvo ni naklonjeno novotarijam v večji meri kakor mestno, nadalje nima poljedelstvo na razpolago dovolj kapitala za izvedbo racionalizacije. Gotovo najvažnejši vzrok za razliko med racionalizacijo v industriji in v kmetijstvu pa so lastniške razmere, kajti v industriji imamo računati z razmeroma velikimi obrati, ki postajajo dan za dnem večji, v kmetijstvu pa prevladujejo posebno v Evropi mali, številni obrati. Zato je tudi propagandno delo v kmetijstvu težje.

Produkcija ima (po sestavku Francesca Maura) več problemov, katere deli v dva dela: tehnična in človeška vprašanja. K tehničnim vprašanjem našteva pisec: Obdelovanje zemlje, smotrena izbira vrst rastlin, pravilna poraba umetnih gnojil, plemenska izbira, poraba izpopolnjenih strojev. Pri malih in srednjih obratih je treba upoštevati še drugo grupacijo parcel. Človeški faktor v produkciji pa se odraža v uvedbi premij na velikih posestvih, nadalje izboljšanje vsega delovnega procesa (s tem, da se zmanjša utrujenost ali pa da se bolje izkorišča čas, ponavadi s prav enostavnimi sredstvi).

Pri prodaji kmetijskih proizvodov pa prihaja v prvi vrsti v poštev standardizacija. Ta beseda pomeni ureditev blaga, produkcijskih naprav itd. po enotnih vzorcih. V industriji pomeni standardizacija proizvajanje na popolnoma enoten in tipičen način. Tudi končni proizvod mora biti na podlagi tega enotnega produciranja tipičen. Proizvod, za katerega najbolj povprašujejo, katerega se da torej izdelovati v velikanskih količinah, postane standardni proizvod.

Sveda kmetijstvo ne more standardizirati kakor industrija svoje produkcije, ker se ne more omejiti, oziroma specializirati na en sam proizvod, nadalje tudi ne more izdelovati stalno in tekoče posameznih proizvodov v enotni obliki in kakovosti. Kmetijska produkcija je vezana na naravo in na kraj, kjer se vrši in ni odvisna popolnoma od producenta.

Zato pravilno ugotavlja Kurt Schneider v članku «Standardizacija in kmetijstvo», ki je izšel v «Blätter für landwirtschaftliche Marktforschung», da v kmetijstvu standardizacija ne pomeni znižanje produkcijskih stroškov, pač pa marsikdaj celo zvišanje. Pridelek je po kakovosti vedno zelo različen. Zato se morajo vsi kmetijski proizvodi večinoma sortirati, da postanejo standard-blago, to je, da vsaka skupina obsega samo kakovostno enake proizvode. Treba je torej ves pridelek izbrati in sortirati po gotovem sistemu oziroma v gotove razrede, oz. stopnje. Standardizacija pomeni torej smotrenost za prodajo proizvodov, kajti standardizacija prihaja v prvi vrsti v poštev pri prodaji.

Če kmetijski proizvodi niso izbrani, ponavadi ne dosežejo take cene, ki bi se ravnala po srednji kakovosti, pač pa ponavadi dosežejo le ceno slabšega proizvoda. Tudi slabo blago je lahko standard-blago, če je njegova kakovost popolnoma enotna. Bistvo standardizacije ni toliko v najboljši kakovosti, ampak v tem, da je blago kolikor mogoče enotne kakovosti, velikosti itd. Že skrbno sortirano blago ne zahteva toliko dela pri prodaji, prevozu itd. Kupcu ni treba natančno pregledovati blaga, nadalje mu ga ni treba več sortirati, lahko ga hitro proda naprej, če mu to bolj prija, kajti na podlagi dejstva, da je blago že sortirano, ga veliko lažje proda naprej.

Standardizacija pomeni torej velik prihranek stroškov pri prodaji. Standardizacija naredi šele blago sposobno za veletrgovinski promet. Standardizacija vzgaja kmetovalca, da začneja svojo produkcijo preusmerjevati na kakovostno blago, ker vidi, da lahko za to blago doseže višje cene. Standardizacija je torej najboljše vzgojno sredstvo za izboljšanje kakovosti. Veliko prihrankov se dobi tudi s tem, ker je mogoče enotno standardizirano blago zavijati v enotne zavoje, zaboje itd.

Standardizacija je v prvi vrsti vprašanje organizacije. Kmetijske prodajne zadruge so navezane na standardiziranje blaga. Zadruga hočejo doseči kolikor mogoče velik izkupiček za proizvode svojih zadrugnikov in istočasno pravično plačevati svoje člane. To poslednje je mogoče le, če se blago plačuje po kakovosti, to je pa mogoče le, če je blago natančno sortirano. Upoštevati je treba še dejstvo, da je svetovni trg že zdavnaj prešel k standardiziranju, in če se

hočemo na njem uveljaviti, moramo hoditi po isti poti. Amerikanec Hibbard je rekel: Najgotovejša pot uničiti zadrugo je prodaja nesortiranega blaga.

Ves potek standardizacije je sledeč: Prvič je treba ugotoviti in natančno določiti standard, to je za vsak proizvod določiti mejo po kakovosti, velikosti, barvi itd. To seveda zahteva ogromno dela, predvsem pa studija tržnih razmer, kako bi se dala doseči najboljša cena. Nato pa seveda prihaja drugi del: praktična izvedba teh načel. Tu je nadalje potrebna kontrola predvsem zadrug. V nekaterih državah izvršuje kontrolo nad standardizacijo država.

Kakor so zadruge navezane na standardizacijo, tako si tudi ni mogoče misliti standardizacije brez dobro poslušajočih prodajnih zadrug. Zadruge morajo pa imeti dobro trgovsko vodstvo, nadalje morajo poizkušati, da se čim bolj specializirajo. Privezati morajo člane k poslovanju z zadrugo s kolikor mogoče dolgoročnimi pogodbami in plačevati morajo proizvode tako, da ima član od njih vso korist. Seveda bo standardizacija slabo vplivala v začetku na one kmetovalce, ki ne izdelujejo kakovostnega blaga, toda prisiljeni bodo k prehodu na kakovostno produkcijo.

Seveda nismo mogli s tem sestavkom očrtati vseh dobrih in slabih strani standardizacije, pa tudi ne podati vsaj v malih obrisih popolne slike vseh vprašanj, ki prihajajo pri standardizaciji v poštev. Poudariti pa moramo, da prednosti standardizacije ne leže toliko v znižanju produkcijskih stroškov, pač pa v izboljšanju prodajne organizacije, v dosegu boljših in pravičnejših cen. Nadalje bo prenehala tudi neorganiziranost na trgu, ki tako zelo škoduje velikemu številu kmetijskih producentov. Pripomogla bo, da se kmetijstvo bolje organizira, da se loti kakovostne produkcije in tako zboljša svoje življenske pogoje prav sedaj, ko je v tako težkem položaju.

Naše gospodarstvo v novembru 1930

Naš gospodarski položaj v novembru ne kaže posebnih znakov izboljšanja. Predvsem se je poostrila kriza našega kmetijstva. O njenih vzrokih smo pisali v članku »Svetovna agrarna kriza in naše kmetijstvo«. Cene kmetijskih pridelkov so nadalje nazadovale in dosegle prav nizke nivoje. Poleg tega pa je nastopilo še pomanjkanje odjema, ki se posebno občutno opaza pri živini. Tako poročajo o sejnih na deželi, da so kmetje morali gnati živino večinoma nazaj, ker ni bilo kupcev, dogon na sejne pa je znoten, ker vse skuša vnoviti vsaj živino. Kje so tisti časi, ko so kupci iskali blago, šli zanj v najoddaljenejše hribe in plačevali lepe cene! Kriza kmetijskega gospodarstva se pozna tudi v tem, da ljudje komaj zmagujejo davke in se za njih plačevanje morajo zadolževati. Splošno mnenje je, da je letos izredno slabo leto za kmetijstvo.

Tudi na denarnem trgu se pozna kmetijska kriza. Posojilnice na deželi ne beležijo nikakega dotoka hranilnih vlog, pač pa se dvigajo prihranki in množe izposojila članov. Likvidnost lanskega leta je pri kraju.

Naravno je, da vpliva kriza kmetijskega gospodarstva tudi na mesta in trge, trgovino, obrt in industrijo. Posebno čutijo trgovci na deželi padanje kupne moči našega kmeta in se je njih promet zelo zmanjšal. Obrtniki tožijo o pomanjkanju naročil kmetijskega prebivalstva. Industrija, ki prodaja kmetijske potrebščine, zlasti umetna gnojila in stroje, mora reducirati svoje obratovanje, ker mora voditi račun o zmanjšanju kupne moči kmeta.

Tudi trgovina v mestih nazaduje, promet se je zelo zmanjšal, deloma je vzrok za to zmanjšanje dejstvo, da še ni nastopilo zimsko vreme, največ pa je slabi promet pripisovati poslabšanju kupne moči ostalih stanov. Deloma je slabemu prometu v novembru vzrok bližajoči se božič in računanje nanj pri konzumentih. Posebno občuten pa je postal konkurenčni boj in cene stalno nazadujejo, kar je za trgovce, ki letno nimajo velikih obratov zaloge, naravnost katastrofalnega pomena. Tendence cen je v vseh strokah navzdol.

Med dogodki mednarodnega značaja moramo omeniti sklenjeno sodelovanje evropskih izvoznih držav v prihodnji žitni kampanji.

Denarni in efektni trg

Na denarnem trgu ta mesec nimamo zabeležiti nikakih važnejših dogodkov. Zabeležiti pa moramo izvestno napetost radi slabšega dotoka hranilnih vlog in naraščanje potreb, kar je vse v zvezi s poslabšanjem gospodarskega položaja v mestih in na deželi. Že v prejšnjem poročilu smo naglasili potrebo znižanja obrestne mere za kredite. Veliko bi storili naši denarni zavodi, če bi sedaj v težkih časih našega gospodarstva znižali obrestno mero, zlasti ker so pokazali, da znajo urediti vprašanje obrestne mere za vloge. Pocenitev kredita bi morale postati v sedanji krizi vodilno načelo. Izgovarjanje na davčna bremena ne drži. V članku »Slovenske banke v letu 1929« smo čitali, da so slovenske banke plačale lani samo 2 miliona davkov, pred leti pa še (1925) 15·8 miliona Din. Bremena so ostala zadnja leta v splošnem ista, povečala so se le, v kolikor se je povečal tudi obseg poslovanja.

Glavne postavke izkazov Narodne banke so bile tele (v milj. Din):

	Obtok bankovcev	Kritje	Obveznosti
31. decembra 1929	5.817·9	3.126·5	1.410·8
31. marca 1930	5.363·0	3.014·6	1.397·8
30. junija 1930	5.229·7	2.429·6	1.247·4
30. septembra 1930	5.535·7	2.213·3	998·0
22. oktobra 1930	5.401·8	2.026·4	923·4
31. oktobra 1930	5.571·8	2.045·7	860·0
8. novembra 1930	5.486·4	3.065·5	964·9
15. novembra 1930	5.352·1	1.907·9	918·9

Najvažnejša izprememba v izkazih Narodne banke je gotovo nazadovanje deviznega zaklada banke. Od srede oktobra pa do 8. novembra je devizni zaklad naraščal, od 8. do 15. novembra pa je padel za celih 158 milijonov Din. To padanje je pripisovati velikim plačilnim obveznostim države v tem mesecu. Posojila banke kažejo naraščanje, nasprotno pa so obveznosti proti koncu meseca oktobra padle in se potem zopet dvignile, do srede novembra pa so ponovno nazadovale. Ta gibanja so povzročena po državnih denarnih zavodih, dočim privatne banke polagoma znižujejo svoje brezobrestne naložbe pri emisijski banki.

Promet Poštne hranilnice je dosegel v oktobru rekordno višino. Ravnotako so narasle tudi hranilne vloge, ki so na koncu meseca dosegle že 191·7 milj. Din. V oktobru se je povečal tudi saldo poštno-čekovnih računov in dosegel letošnje najvišje stanje.

V ostalem so glavni podatki o poslovanju Poštne hranilnice naslednji (v milj. Din; vloge po stanju na koncu meseca):

	Promet		Vloge	
	1930	1929	1930	1929
januar	5.089·5	4.529·3	852·2	602·6
februar	4.569·6	3.631·3	845·7	618·2
marec	8.881·5	4.176·5	816·0	538·2
april	5.056·5	4.414·7	808·7	492·2
maj	5.259·5	4.815·4	839·8	651·6
junij	5.223·0	4.760·1	802·1	753·3
julij	5.693·6	5.205·4	875·4	770·9
avgust	5.785·6	5.604·5	847·0	848·5
september	6.021·6	5.593·4	815·2	777·0
oktober	6.210·5	5.879·3	874·7	812·3

Efektini trg stoji v znamenju razmeroma stalnih tečajev državnih papirjev. Odkar smo doživeli sredi oktobra padec naših dolarskih papirjev in v zvezi s tem tudi ostalih državnih papirjev, se tečaji državnih papirjev ne morejo več popraviti. Po kratkotrajni hosi so začeli ponovno popuščati, vendar prav izrazita ta nagibnost navzdol ni. Toda tečaji so sedaj nekoliko nižji kakor so bili ob zaključku našega prošlomesečnega poročila. Nadalje moramo omeniti, da je tudi beogradska borza sklenila izpremeniti svoj dosednji način notiranja in bodo sedaj tečaji vseh naših borz po načinu notiranja enaki. Ta izprememba načina notiranja se bo začela izvrševati v Beogradu 1. decembra in bo dala bolj jasno sliko položaja na našem efektinem trgu.

Sedanji razmeroma nizki tečaji dolarskih papirjev vabijo še vedno k nakupu teh zelo rentabilnih papirjev in imamo stalno znaten promet v njih, čeprav ne tako znaten kakor je bil prejšnji mesec.

Zagrebska borza je notirala kakor sledi:

	9 ^o / _o inv. pos.	vojna škoda	8 ^o / _o Bler. pos.	7 ^o / _o Bler. pos.
31. januarja	82.75—83.75	440.——441.—	89.——91.—	79.——80.—
31. marca	86.— (denar)	414.50—415.—	97.50—98.—	86.——86.50
30. junija	87.50—87. ³ / ₈	434.——435.—	97.——97.50	85.75—86.—
30. septembra	87.75—88.25	435.——435.50	95.50—(denar)	83.25—84.25
31. oktobra	87.— (blago)	428.——429.50	91.——92.50	81.——82.50
21. novembra	85.——86.—	428.——428.75	91.——91.25	81. ³ / ₈ —81. ³ / ₈

Devizni promet na naših borzah je bil v oktobru prav znaten, saj so naši interesi potrebovali prav veliko dolarjev za nakup nizkostojećih dolarskih papirjev. Na ljubljanske borze je znašal promet (v milj. Din):

	1928	1929	1930
januar	72.8	89.1	89.1
februar	60.2	58.6	67.1
marec	72.5	62.5	80.7
april	73.2	74.4	88.9
maj	88.5	76.7	78.9
junij	86.4	74.0	80.5
julij	92.0	92.4	93.9
avgust	74.5	74.5	51.7
september	61.2	95.3	68.5
oktober	90.0	91.6	105.1

V oktobru je promet ljubljanske borze dosegel rekordno višino, odkar obstoji borza. V prvih 10 mesecih 1930 je znašal 802.8 milj. Din v primeri s 788.3 v prvih desetih mesecih 1929 in 733.3 milj. v prvih desetih mesecih 1928.

Naša zunanja trgovina

Razvoj naše zunanje trgovine tudi v septembru (zadnji mesec, za katerega so objavljeni podatki, ko to pišemo) ni bil povoljen. Kriza na svetovnem trgu sirovin, radi nizkih cen, je vplivala tudi na naš trg in izvoz je v zastoju. Naš letošnji izvoz ne dosega lanskimi visokimi številki, ker je vrednost izvoženega blaga zelo padla, zlasti žitaric. Pa tudi smo letos po količini izvozili manj pšenice kakor lani, čeprav smo imeli dobro letino. Ob tej priliki omenjamo, da je kr. vlada ta mesec zvišala nekatere uvozne carine, toda predvsem agrarnega značaja. Podvojene so carine za pšenico, ječmen, krompir, grah, čebulo, mast, slanino, koruzo itd. To povišanje ima predvsem zapreti naš notranji trg uvozu teh pridelkov, ki jih sami dovolj produciramo. Najvažnejši pa je gotovo namen, držati s tem cene teh pridelkov nad svetovno pariteto, kar pa bo mogoče le v slučaju, da se odpovemo izvozu. Če imamo zares malo žita za izvoz, potem bo to povišanje carin imelo za učinek zvišanje notranjih cen, dokler pa bomo izvažali, se bomo morali držati kolikor toliko cen na svetovnem trgu. Velik pomen pa dobiva povišanje uvoznih carin v zvezi z vestmi o nameravani uvedbi žitnega monopola v naši državi, kar izgleda nekoliko čudno v agrarni državi; razlagajo pa si to tako, da bo monopol z doma doseženimi višjimi cenami kril izgube pri izvozu. Tako bo moral nositi stroške za izvoz ves naš konzum, ki je itak že dovolj obremenjen. Poleg zvišanja uvoznih carin v korist kmetske produkcije, pa smo dobili delno odpravo uvoznih carin za stroje, ki jih ne izdelujemo doma, kar bo pospešilo

investicijsko delavnost v državi in povečalo našo domačo obrtno in industrijsko produkcijo.

Letos se je razvijala naša zunanja trgovina sledeče (vse v milj. Din):

	Uvoz		Izvoz	
	1930	1929	1930	1929
januar	560·9	560·7	616·2	425·7
februar	521·1	404·0	480·2	385·1
marec	658·5	684·6	599·0	499·1
april	624·5	713·7	615·8	615·4
maj	608·4	701·2	542·6	533·7
junij	504·7	614·6	501·0	530·2
julij	577·4	655·4	513·9	621·3
avgust	571·8	634·4	562·9	1.006·2
september	649·3	656·6	559·4	721·1

Skupno je v prvih devetih mesecih t. l. znašal naš uvoz 1,135.000 ton v vrednosti 5,276·6 milijona Din (lani v prvih devetih mesecih 1,222.000 ton za 5,625·2 milj. Din), izvoz pa 3,619.000 ton za 5,004·8 milj. Din (lani 3,774.000 ton za 5,337·2 milj. Din). Izvoz je torej padel v večji meri kakor uvoz: za 349 milj. v primeri s 333 milj. Din. Pasivnost naše zunanje trgovine je v prvih devetih mesecih t. l. dosegla svoto 271·7 milj. Din v primeri s 287·5 milj. Din v prvih devetih mesecih lani.

Izvoz lesa se nadalje razvija nepovoljno: v prvih devetih mesecih smo izvozili stavbnega lesa 939.000 ton za 946·3 milj. Din (lani 1,107.000 ton za 1,101·3 milj.), drv pa 284.000 ton za 54·9 milj. Din (lani 482.000 ton za 106·4 milj. Din).

Padanje cen, tako pri nas, kakor na svetovnih trgih, se še ni ustavilo in so pri nas cene dosegle najnižji nivo po vojni.

Na podlagi cen leta 1926 (ki so vzete za podlago kot 100) je bil indeks cen Narodne banke za veletrgovino sledeč:

	januar	marec	junij	september	oktober
poljedelski proizvodi	104·5	95·9	91·5	78·0	77·3
živalski proizvodi	98·2	102·5	93·7	95·6	93·3
mineralni proizvodi	88·2	88·3	88·3	88·4	88·4
industrijski proizvodi	86·6	83·6	80·5	78·2	75·4
skupni indeks	93·6	91·1	86·8	82·8	80·9

Na svetovnem trgu se sicer kažejo znaki, da je padanje cen doseglo skrajno mejo, vendar so izgledi zelo slabi. V ostalem navajamo tele podatke o cenah na svetovnem trgu z dne 18. novembra (v oklepajih so cene 14. oktobra): pšenica Chicago 73— (78·375) centov za bušel (27 kg), koruza Chicago 69— (80·125) centov za bušel, kava Newyork 7·75 (8·75) centov za angl. funt (0·453 kg), sladkor češki kristalni Hamburg 6·40 (7) mark za 50 kg, bombaž Newyork 11— (10·16) centov za angl. funt, juta London 16³/₈ (17—) šterlinogov za angl. tono, elektrolitični baker kartelna cena 12·30 (10·30) šterlingov za angl. tono, cink London 14¹³/₁₆ (14³/₁₆) šterlingov za angl. tono, cin London 113·25 —109·5) šterlingov za angl. tono, svinec London 15⁷/₈ (15¹⁵/₁₆) šterlingov za tono, kavčuk London 4⁹/₁₆ (4¹/₁₆) pen. za angl. funt.

Zaposlenost

Zaposlenost v industriji je meseca novembra in v drugi polovici oktobra ponovno bila manjša. Ze v prejšnjih poročilih smo navajali razne industrijske panoge, kjer je zavlada večja brezposelnost delavstva. V glavnem so najbolj prizadete sledeče panoge: lesna industrija, nadalje železna in železo predelujoča stroka, industrija umetnih gnojil ter industrija svinca.

Manjša zaposlenost je razvidna zlasti iz mesečnih izkazov Okrožnega urada za zavarovanje delavcev, kjer je število zavarovanih članov padlo v oktobru za približno 2.000. Deloma je to pripisovati odpadu sezijskih delavcev jeseni in pozimi, vendar je ta odpad znašal povprečno 1.000 v oktobru prejšnjih let. Da je letos število zavarovanih članov v oktobru tako padlo, je pripisovati poslabšanju industrijske konjunktore.

Povprečno je znašalo vsak mesec število zavarovancev pri OUZD v Ljubljani:

	1930	1929	1928
januar	90.238	84.670	80.165
februar	90.736	83.520	81.838
marec	92.989	84.620	83.093
april	96.584	89.139	85.066
mai	101.744	95.709	89.512
junij	103.214	99.709	92.531
julij	102.275	101.534	92.202
avgust	102.269	102.599	93.637
september	101.663	102.000	93.897
oktober	99.516	101.120	93.184

Ljubljana, dne 23. novembra 1930.

TO IN ONO

Stečaji in prisilne poravnave

Društvo industrijcev in veletrgovcev v Ljubljani objavlja za mesec oktober 1930 sledečo statistiko (številke v oklepaju se nanašajo na isto dobo pretečenega leta):

1. Otvorjeni stečaji: v Dravski banovini 5 (2), Savski 7 (7), Primorski — (5), Drinski 4 (8), Zetski — (2), Dunavski 6 (12), Moravski 3 (11), Vardarski 4 (12), Beograd, Zemun, Pančevo 2 (8).

2. Razglašene prisilne poravnave izven stečaja v Dravski banovini 1, Savski 9, Drinski 1, Dunavski 7, Vardarski 1, Beograd, Zemun, Pančevo 2.

3. Odpravljeni stečaji: v Dravski banovini 6 (2), Savski 2 (6), Vrbaski — (1), Primorski 1 (1), Drinski 7 (13), Zetski 1 (—), Dunavski 6 (13), Moravski 17 (12), Vardarski 8 (8), Beograd, Zemun, Pančevo 5 (4).

4. Odpravljene prisilne poravnave izven stečaja: v Dravski banovini 3, Savski 2, Primorski 1, Drinski 2, Dunavski 2, Beograd, Zemun, Pančevo 2.

Jugoslovansko društvo za zaščito upnikov v Zagrebu je zabeležilo v mesecu oktobru t. l. 31 stečajev, napram 67 v istem mesecu preteklega leta, to je za 36 stečajev, odnosno 45% manj.

Od teh odpade na Slovenijo in Dalmacijo 5 (lansko leto oktobra 7), Srbijo in Črnogoro 13 (41), Hrvatsko in Slavonijo 7 (7), Bosno in Hercegovino — (—), Vojvodino 6 (12).

Od početka leta je bilo 534 stečaje napram 909 v istem razdobju lanskega leta, to je za 375 stečajev, odnosno 47% manj.

Vloge v komunalnih hranilnicah Dravske banovine

V Dravski banovini obstojata 2 bano-vinski, 14 mestnih, 7 občinskih in 6 sreskih hranilnic.

Zanimiv je pogled na višino vlog na hranilne knjižice in tekoči račun v teh hranilnicah v zadnjih dveh in prvi polovici tekočega leta.

Vseh 29 komunalnih hranilnic je imelo 1928 vlog na hranilne knjižice 580.643.102:36 Din, na tekoči račun pa 280.196.409:46 Din, skupaj 860.839.511:82 dinarjev.

Leta 1929 so narastle hranilne vloge na knjižice na 659.507.552:25 Din, vloge na tekoči račun na 352.513.971:53 Din, skupaj torej na 1.012.021.523:78 dinarjev.

Konec prve polovice letošnjega leta pa je vsota vlog znašala že 1.078.242.794 dinarjev.

Nad vse lep in časten uspeh, ki dokazuje veliko štedljivost našega človeka.

Še izrazitejše pa se pokaže to pohvalno stanje slovenskih komunalnih hranilnic v primerjavi z komunalnimi hranilnicami v nekaterih drugih banovinah.

V Savski banovini so znašale vloge na knjižice in tekoči račun v 7 komunalnih hranilnicah, ki v banovini obstojajo: 1928: 388.393.990:90 Din. — 1929 pa 506.558.890:30 Din (za prvo polovico 1930 ni podatkov).

V Primorski banovini je bilo stanje hranilnih vlog v 8 komunalnih hranilnicah 1928: 39.740.308:05 Din, 1929: 41.119.916:34 Din.

V Zetski banovini 1928: 3.623.663:03 Din, 1929: 4.325.515:26 Din.

V Drinski banovini 1928: 11 milijonov 782.227:32 Din, 1929: 18.877.401:91 Din.

V Dunavski banovini 1928: 57 milijonov 358.148-61 Din, 1929: 100 milijonov 263.691-07 Din.

Vprašanje carinskih tarif v Evropi

Znani švedski ekonomist dr. Jacobson, ki je bil svoječasno ekspert pri tajništvu Lige narodov v Ženevi, je objavil pred kratkim v finančni reviji »Index« projekt carinskega dogovora, ki naj bi ga sprejele vse evropske države.

V razlagi svojega predloga pravi dr. Jacobson, da eden izmed glavnih vzrokov današnje gospodarske krize leži v tem, ker zahteva padec cen carinsko zaščito. Industrija in poljedelstvo se v svrhu izboljšanja svojega položaja zatekta k edinemu sredstvu, ki jima še preostaja, to so carine. Ta okolnost nam kaže, zakaj so cene blagu na debelo tekom enega leta padle za 15%, a pri nekaterih surovinah pa celo na predvojno višino. Carinske meje Evrope so radi razdelitve Avstro-Ogrske in osnovanja novih držav porastle na 10.000 km. Če pa sporedimo današnje carinske postavke z onimi pred vojno, pridemo do zaključka, da so velike države, izvzemši Anglijo, imele pred vojno mnogo višje carine nego danes, medtem, ko so imele Belgija, Danska, Holandija, Švica in Švedska nižje carine, kakor pa sedaj.

Po vojni so nove države stremele za tem, da postanejo gospodarsko popolnoma neodvisne ter da se emancipirajo od zunanjega vpliva, ustvarjajoč svojo lastno industrijo, ki jo je bilo nujno potrebno zaščititi proti zunanji konkurenci z kar najvišjo carino. Ta carinska politika teh držav je bila škodljiva in kmalu so uvidele, da se ne morejo nadeti blagostanja, če ne prilagode svoje carinske tarife onim starih evropskih držav, kakor so to storile male države kakor Holandija, Švedska in Švica, te so v zadnjem času znižale svoje tarife.

Da bi mogla iziti Evropa iz današnje gospodarske krize, je potrebna predvsem medsebojna gospodarska kooperacija. To je prvi predpogoj za ekonomsko izboljšanje v Evropi, — a da je to mogoče doseči, je zopet potrebno, da se med posameznimi državami sklenejo carinski dogovori, ki bi morali sloneti na sledečih principih:

1. Carinske postavke ne smejo presegati golov maksimum, to je 20% od vrednosti blaga.

2. Na blago, ki se uvaža iz držav, ki so sprejele tak dogovor, naj se aplicira samo polovica carinske tarife, namreč največ 10% od vrednosti blaga.

Na ta način bi se uvedel v Evropi način gotove vrste preferenčnega sistema.

Gibanje zlata

Slika o porazdelitvi zlata, ki jo je podala National City Bank of New-York nam kaže, da je bilo v vseh evropskih državah, odnosno v njihovih narodnih bankah, deponiranega zlata 31. decembra 1912 za vrednost 2749 milijonov dolarjev, v Zedinjenih državah severne Amerike za 1495 milijonov dolarjev, v Kanadi za 138 milijonov dolarjev, v Argentini za 281 milijonov, v Braziliji za 126 milijonov, v Čile za 1 milijon in v Peru za 5 milijonov dolarjev, skupno torej v Ameriki za 2046 milijonov dolarjev.

Japonska je imela tega dne zlate rezerve za 129 milijonov, Indija za 124 milijonov, Avstralija za 153 milijonov, Egipt za 9 in Južna Afrika za 43 milijonov dolarjev. Vse države so imele torej za 5253 milijonov dolarjev zlate zaloge.

To stanje se je pa napram stanju z dne 30. junija 1930 mnogo spremenilo.

Zlata rezerva evropskih držav se je od 1912 do 1930 zvišala za 80-5% in znašala 30. junija 1930 4963 milijonov dolarjev.

Med evropskimi državami kažejo v tem razdobju očitno dvig vrednosti zlate rezerve zlasti Belgija (za 307-3%), Norveška (za 290%), Španija (za 284-6 odstotka), Švica (za 239-4%), Nemčija (za 192-9%), Francija (za 179%) itd.

Že 1912 je imela največ zlate rezerve Francija in sicer za 619 milijonov dolarjev. To prvo mesto med evropskimi državami je zavzemala z 1727 milijonov dolarjev tudi sredi tekočega leta.

Naša država je imela leta 1912 za 10 milijonov dolarjev zlate rezerve, 30. junija 1930 pa za 17 milijonov, kar znači porast za 70%.

Najnižjo zlato rezervo v Evropi imata Grčija in Turčija, to je po 8 milijonov dolarjev.

Najmanjši porast zlate rezerve med večjimi evropskimi državami pa izkazuje Italija, ki je imela 1912 za 248 milijonov dolarjev zlate rezerve, 1930 pa 274 milijonov. Porastla je torej le za 10-5%.

Zedinjene države severne Amerike so povišale zlato rezervo od 1912 do 1930

za 179·4%, to je na 4178 milijonov dolarjev, torej nekaj manj kakor jo imajo vse evropske države skupaj. Med ostalimi ameriškimi državami beleži največji dvig Peru (220%) in Argentina (56·6), medtem ko izkazuje Brazilija padec zlate rezerve za 29·4%.

Amerika je zvišala v tej dobi zlato rezervo za 136·1%, to je za 4831 milijonov dolarjev.

Izmed ostalih prekomorskih dežel je imela največji porast zlata Japonska (236·4%) in Egipt (111·1%). Avstralijska in Južna Afrika sta za 40·5, odnosno 20·9% nazadovali.

Zlate rezerve vseh svetovnih delov so znašale 30. junija t. l. 10.500 milijonov dolarjev in so se napram letu 1912 v celoti zvišale za 90·9%.

Produkcija kovin

Produkcija glavnih kovin se je leta 1929 zvišala napram letu 1913 sledeče:

Produkcija bakra je znašala l. 1913: 1.018.000 ton, 1929 pa 1.907.000 ton. — Produkcija svinca 1913: 1.186.000 ton, 1929: 1.738.000 ton. — Produkcija cinka 1913: 1.001.000 ton, 1929: 1.463.000 ton. — Produkcija aluminija 1913: 65 tisoč ton, 1929: 264.000 ton, medtem ko konzum ni dosegel višine produkcije.

V letošnjem letu se je zmanjšala produkcija bakra za 19%, svinca za 2% in cinka za pol odstotka, konzum bakra pa za 25% in svinca za 10%.

Dolžina cest na svetu

Dolžina cest na vsem svetu znaša okroglo 12·5 milijonov km. Od tega odpade na Evropo 4 milijone, na Ameriko 6 milijonov in ostale dežele 2 in pol milijona km.

Reforma koledarja

Komite Društva narodov za reformo koledarja je pred kratkim proučil mnoge predloge za uvedbo takozvanega »večnega koledarja« in jih razdelil v dve skupini. Prva polovica predlogov ostaja pri sedanjí razdelitvi, medtem ko druga polovica zahteva razdelitev na 13 mesecev po 28 dni. Komite smatra, da je razdelitev na 12 mesecev ugodnejša, čeprav meseci niso enaki. Leto bi bilo razdeljeno na štiri četrtine; prvi mesec bi imel 31 dni, ostali pa po 30. Ameriški predlog — 13 enako dolgih mesecev bi bil iz gospodarskega stališča ugoden. Brez ozira na reformo koledarja, pa bo komite uvrstil Veliko noč med stalne praznike in sicer na nedeljo po drugi soboti v aprilu.

DRUŠTVENE VESTI

† Peter Majdič.

Že zopet je kruta smrt ugrabila iz naših vrst odličnega zastopnika trgovine in industrije ter dolgoletnega člana našega društva. V Celju je preminul dne 12. novembra t. l., odlični mož in vzorni gospodarski delavec, Peter Majdič. Južna Štajerska, v kateri je živel nad 40 let, je zgubila z njim markantno osebnost, ki je po svoji podjetnosti, marljivosti in neutrudljivi delavnosti razširila slovenske trgovske zveze širom vse naše domovine.

Rojen v Jaršah, je pokojni Peter Majdič, kot 26 letni mladenič leta 1888 osnoval v bližini Celja mlin, katerega je v kratkem času povzdignil v velikansko podjetje in prej skromno produkcijo povišal na 10 vagonov dnevne kapacitete. Takratni mogočni nemški gospodarski krogi so mu postavili v bližini konkurenčno podjetje, ki naj bi uničilo njegovo podjetnost, a žilava vztrajnost in pravilno organizatorično delo Petra Majdiča je bilo kos trdemu konkurenčnemu boju in Majdičev mlin si je priboril zaradi velike točnosti in kulantnosti v poslovanju in izborne kvalitete mlinskih izdelkov prvo mesto: njegovi fabrikati so se razpošiljali v najrazličnejše, tudi najbogatejše kraje takratne obširne Avstrije.

Ker je bil podjeten in inicijativen, je kmalu opazil, da v trgovini z železnino dominirata po vsem jugu takrat zelo razširjeni firmi Greinitz

iz Graza in Daniel Rakusch iz Celja. Zato je ustanovil leta 1901 v veliko jezo takratnih celjskih Nemcev engros trgovino z železnino »Merkur«. Imel je hud boj v tej stroki, a ko je njegova delavnost in pridnost tudi to stroko temeljito spoznala, začelo je tudi to podjetje procvitati in nekdanja brezkonkurenčna firma Greinitz je izgubila sčasoma slovenske in hrvatske odjemalce. Da si zasigura tudi gorenjski trg, ustanovil je v Kranju filijalo »Merkur«, ki je še danes za Gorenjsko velikega pomena.

Veliko zaslugo za trgovsko terminologijo si je pridobil blagopokojni, ko je izdal obširni nad 600 strani obsežni cenik, obsegajoč vse tehnične izraze železa in železarske stroke sploh. V naši trgovini z železnino je to edini popolni cenik, katerega so se trgovci vedno in se ga še tudi danes poslužujejo.

Povojna doba pa je spravila vso mlinsko industrijo v zastoj. Dovoz žita, železniški tarifi in drugo uničili so to nekdanj tako cvetočo industrijo na mah in velikanski mlini so ustavili svoje obrate. Takrat pa je pokazal pokojni Peter Majdič, da je mož na svojem mestu, kajti z izpremenjenimi razmerami je takoj preorijentiral svoj delovni gospodarski program. Preuredil je mlin v tovarno volnenih izdelkov, ustanovil je novo tovarno za izdelavo podkev in raznih železnih izdelkov, nakupil šamotno tovarno v Štorah, ki izdelujejo ognjavarno šamotno opeko, sodeloval pri ustanovitvi tovarne pletenin v Jaršah in raznih drugih podjetjih.

V zgodovini celjskih Slovencev je zavzemal Peter Majdič odlično mesto, saj je pa tudi bil po svojem kremenitem značaju, po svoji delavnosti in preudarnosti spoštovan in čislán. V razburkanih časih celjskih političnih bojev, ko so se dr. Sernee, dr. Dečko, Dragotin Hribar borili za pravice celjskih Slovencev, je stal tudi pokojni Peter Majdič vedno med prvimi v njihovih vrstah.

Peter Majdič je posvetil vse svoje življenje delu. Že zarana ob petih zjutraj je vstajal na delo in še ob devetih zvečer si ga našel v pisarni v svojih podjetjih. Bil je vzoren gospodar, talentiran trgovec in industrijalec širokega obzorja. Naša slovenska trgovina in industrija je izgubila s Petrom Majdičem odličnega pionirja, moža bogatih izkušenj in zmožnosti. V zgodovini slovenskega trgovstva bo njegovo ime zapisano z zlatimi črkami.

Petru Majdiču večni pokoj in slava!

Trgovski koledar za leto 1930

Trgovsko društvo »Merkur« za Slovenijo je založilo 17. letnik Trgovskega koledarja, katerega je uredil g. Franc Zelenik. Je to priročna in lično vezana knjižica, katera stane Din 15'— s poštnino vred in se naroča pri društvu »Merkur« v Ljubljani, Trgovski dom v Gregorčičevi ulici 27, telefon 26—52. Poleg običajnega kalendarja prinaša koledar podatke iz zakona o vinu, iz zakona o nadzorstvu nad življenjskimi potrebščinami, iz zakona o prodaji drž. vredn. papirjev, navodila za računanje obresti in dobička, važne podatke za lesno trgovino, takse za pregled parnih kotlov, troške za dviganje meničnega protesta, poštné določbe in še druge v trgovskem poslovanju potrebne podatke in navodila.

Doslej je še vsak letnik trgovskega koledarja imel vsebino trajne vrednosti, pa imajo mnogi trgovci vse trgovske koledarje vedno pri rokah. Tudi letošnji letnik prinaša novo vsebino, ki bo služila praktičnemu trgovskemu življenju mnoga leta.

Zato mali izdatek za koledar ne bo izgubljen, ampak bo donasal koristi vsakomur.

II. DRUŠTVENI VEČER TRGOVSKEGA DRUŠTVA »MERKUR« ZA SLOVENIJO V LJUBLJANI

se je vršil v soboto, dne 15. novembra t. l., kakor običajno v restavracijskih prostorih »Zvezde«. — Predaval je izredno velikemu številu občinstva g. dr. Milan Lilleg iz Beograda o zakonski stabilizaciji dinarja. — Predsednik društva gosp. dr. Fran Windischer je otvoril večer ter predstavil predavatelja številni publiki, ki je s prisrčnim aplavzom pozdravila govornika. — V uvodu je predavatelj pojasnil, kaj je denar, kako se je denar razvijal od blaga do zlata in papirja. — Ugotovil je, da tudi pred vojno niso imele vse države zlatih veljav, tako ne v Avstriji, kakor tudi ne v Srbiji. — Ko je izbruhnila svetovna vojna, so države suspendirale svojo obveznost, zamenjavati denar za zlato. — Že med vojno, še bolj pa po vojni, so začele ustvarjati z inflacijo novo, pa neekonomsko kupno moč, ki je v splošnem gospodarstvu škodovala in le koristila nekaterim spekulantom. — Stremljenje po stabilizaciji dinarja prihaja iz trgovskih vrst, čeprav imamo že od leta 1925 faktično stabilizacijo valute. — Gre torej samo za formalno zakonsko potrditev faktične stabilizacije, torej stanja, ki traja že 5 let, in je zakonska stabilizacija le zadnja etapa, ki mora priti za faktično stabilizacijo. — Ker je zlato edino plačilno sredstvo mednarodnega značaja, je treba zakonsko stabilizacijo nasloniti na zlato. — Zakonska stabilizacija nam je potrebna iz političnih, kakor tudi splošno gospodarskih razlogov. Za kalkulacijo trgovine je potrebna stalna valuta; po stabilizaciji nam je pričakovati znatnega dotoka inozemskega kapitala, ker je naša obrestna mera visoka, v Franciji, največjem kapitalnem tržišču sveta, pa nizka. Psihološki razlogi so deloma tudi zunanjepolitične narave. — Vidimo, da je pri nas imobilizacija kapitala znatna. — V najožji zvezi s stabilizacijo pa so naše kreditne razmere in obrestna mera. — Kraljevska vlada je v nekem svojem komuniciraju poudarjala, da je stabilizacija možna brez inozemskih sredstev, torej ni organsko vezana z inozemskim posojilom. — Tega ne potrebujemo, če imamo dovolj velik devizni in zlati zaklad, odnosno, če kažejo prilike, da bo dotok kapitala znaten. — Dejansko stanje deviznega zaklada in zlata Narodne banke je zadnja leta zelo variralo. — Med psihološkimi momenti je omeniti, da preneha ob stabilizaciji nakup deviz in valut in da se začnejo dvigati vloge. — Za minimalno kritje je v zakonskem projektu določenih 33%, dočim je kazalo kritje po zadnjem izkazu Narodne banke 38%. — Da banka drži to odstotno kritje, ima na razpolago dve sredstvi: povišanje obrestne mere ali pa restrikcijo kreditov in v zvezi s tem obtoka. — Narodna banka danes ne obvladuje popolnoma našega denarnega trga, kar je razvidno iz velike disparitete med privatno obrestno mero in obrestno mero Narodne banke.

Pri stabilizaciji se bo moral v zakonu določiti ključ za razmerje dinarja do zlata. — Po izjavah kraljevske vlade bo izvedena zakonska stabilizacija po stalnem tečaju dinarja v Curihi, torej 9.125 centimov in je odgovarjajoči valorizacijski koeficient 10.9389. — En dinar bi odgovarjal v zlatu 0.0261 grama. — Omeniti je treba, da se denominizacija dinarja v razmerju 1 : 11 ne bo izvršila, vsled tega zakonska stabilizacija ne bo imela vpliva na cene in plače, ker bo razmerje med papirnim in zlatim dinarjem ostalo še vedno isto, kakor doslej. — Predavatelju se je občinstvo zahvalilo za zanimiva izvajanja z živahnim aplavzom. — Ko se mu je zahvalil še predsednik g. dr. Fran Windischer, se je razvila ob godbi med gosti animirana zabava.

Tajnik

VELIKODUSNO DARILO. Gospod Makso Schneider, pisarniški vodja firme Schneider & Verovšek, trgovina z železnino v Ljubljani, je povodom svojega petindvajsetletnega službovanja podaril Trgovskemu društvu »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani Din 1000.—. Plemenitemu darovalcu najlepša hvala.

Blagajnik